

Zitierhinweis

Čechura, Jaroslav: review of: Petr Jindra / Michaela Ottová (eds.),
Obrazy krásy a spásy. Gotika v jihozápadních Čechách, Řevnice:
Nakladatelství Arbor Vitae, 2013, in: Český časopis historický, 2015,
1, p. 174-176, DOI: 10.15463/rec.1189733361

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen
Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber
hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der
Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen
Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Kniha samozřejmě obsahuje i seznam použitých pramenů (edic) a hojně literatury. Zde mi snad chybí jen některé práce Augustina Aloise Neumanna³ a Václava Štěpána⁴ vztahující se k českým poměrům a k pozdnímu středověku, který ovšem již nebyl tématem Hunčagovy práce. Více postrádám knihu Krzysztofa Kaczmareka⁵ o školství polských dominikánů ve středověku.⁶ Publikace samozřejmě zahrnuje i jmenný a věcný rejstřík. Zvláštní zmínku si zaslouží péče o zájemce nerozumějící slovenštině. Kniha jim nabízí kromě resumé v anglickém (s. 435–443) a německém (s. 444–453) jazyce, také kompletní obsah v obou řečech.

Monografie je ale určena především slovenským a českým zájemcům, pro které poprvé shrnuje osudy dominikánského vzdělávání oné doby na základě podrobné znalosti literatury a pramenů na širokém pozadí společenských změn 13. století. Je trochu škoda, že se autor nepokusil alespoň naznačit proměny řádového školství a intelektuálního života v pozdním středověku a zejména v raném novověku, aby měl čtenář představu, co z ideálů „otců zakladatelů“ přežilo, a naopak co bylo změněno, ať již dobrovolně nebo vynuceně. Avšak psát o úpadku a zenitu s sebou vždy přináší nemalé obtíže osobního rázu. Platí-li to obecně, pro řádovou historiografii to platí dvojnásob.

Jakub Zouhar

Petr JINDRA – Michaela OTTOVÁ (edd.)

Obrazy krásy a spásy. Gotika v jihozápadních Čechách

Plzeň–Řevnice, Západočeská galerie v Plzni –

Nakladatelství Arbor Vitae 2014, 496 s., 487 ilustrací a příloh,

ISBN 978-80-86415-93-2 (ZG), ISBN 978-80-7467-059-6 (AV).

Mapování projevů gotického umění v jednotlivých geografických celcích historických Čech představuje důležitý stejně jako přitažlivý badatelský úkol. Má totiž ambici prezentovat špičková díla gotické architektury, malby, ale i dalších segmentů uměleckého snažení, a to nejen v dobovém sociálním a geografickém kontextu jejich vzniku. Jinak řečeno, takto může být prezentováno gotické umění ve velmi širokém kvalitativním spektru svých uměleckých projevů. Za klíčové považuji při této strategii zasazení uměleckých artefaktů do do-

3 Augustin [Alois] NEUMANN, *Nové prameny k dějinám husitství na Moravě*, Olomouc 1930; TÝŽ, *Předhusitské kláštery a veřejné blaho*, Praha 1939.

4 Václav ŠTĚPÁN, *Dějiny dominikánského kláštera a kostela sv. Václava v Opavě*, Opava 2014 (původně autorova disertační práce z r. 1975 uložena na FF UK v Praze); TÝŽ, *Osudy archivu a knihovny dominikánského kláštera v Opavě*, Sborník archivních prací, sv. 53, č. 2, 2003, s. 525–549.

5 Krzysztof KACZMAREK, *Szkoły i studia polskich dominikanów w okresie średniowiecza*, Poznań 2005. Jen na okraj je možno zmínit i další jeho knihu: *Konwent dominikanów uroclawskich w późnym średniowieczu*, Poznań 2008.

6 Opět jen na okraj je možno upozornit na Hunčagou necitovanou knihu Juan VERNET, *Arabské Španělsko a evropská vzdělanost*, Brno 2007 (orig. 1999), kde zájemce najde některé souvislosti o Aristotelovi a jeho překladech z arabštiny.

bových sociálních vazeb, které spojují jednotlivá díla s konkrétními objednateli, ať se jednalo o šlechtické rody, církev, nebo i městské či měšťanské objednatele.

Označení jihozápadní Čechy nepředstavuje žádný tradiční historický název, který by odrážel konkrétní historicko-správní útvar, na který se dělilo České království ve středověku, případně raném novověku. Jak je tedy v publikaci používán geografický prostor jihozápadních Čech vymezen? Podle autorů jde o region ohraničený na východě Brdy, na západě a na jihu Šumavou. Jinak řečeno, jedná se o historické území Prácheňského kraje a Klatovska, které náleželo do historického kraje Plzeňského. Toto vymezení bylo ovlivněno zejména mimořádným vzestupem rodu Švihovských z Rýzmburka ve druhé polovině 15. století. Tito aristokraté vtiskli rovněž docela jedinečný ráz uměleckým dílům, která obdávávali.

Publikace je výsledkem mezioborové spolupráce obecných historiků a historiků umění. Ta se zde ukázala být velmi prospěšná přinejmenším z toho důvodu, že kolektiv autorů usiloval o co nejtěsnější zachycení původního kontextu vzniku uměleckých děl, a to i v dobových společenských a sociálních souvislostech. Tomu se staly kvalifikovaným východiskem kapitoly historiků Jana Lhotáka, Michala Tejčka a Vladimíra Horpeniaka. Lhoták a Tejček naskicovali rovněž profily nejvýznamnějších objednatelů uměleckých děl.

Na tento velmi komplexní a promyšleně strukturovaný historický úvod do sledovaného geografického rámce navazují vlastní umělecko-historická zpracování jednotlivých projevů gotického slohu, a to od poloviny 13. až do poloviny 16. století. Rozsáhlá partie, jejíž autorem je Jiří Kuthan, je tu logicky věnována sakrální architektuře od 13. do 16. století a jejímu historickému zakotvení. Tato i další umělecko-historické kapitoly jsou koncipovány tak, že po souhrnném zpracování tématu, postihujícím těžiště toho kterého dílčího období a hlavní umělecká díla, následuje katalog vybraných památek. V případě sakrální architektury s logickým těžištěm v pozdní gotice (např. Klatovy, arciděkanství chrám, Nezamyslice, farní kostel – celkem se tu jedná o téměř dvě desítky položek). V exkurzu se věnoval interiérum sakrálních prostor a jejich vybavením Aleš Mudra. Hradní architekturu zpracoval Jan Anderle. Nechybějí tu ani z typologického hlediska poněkud atypické hradní stavby jako Velhartice, Švihov či Kašperk. Vedle odborné stránky zaujme též nápadité grafické zpracování rekonstrukcí hradních objektů.

Jan Royt zpracoval nástěnnou a deskovou malbu ve sledovaném regionu. Setkáváme se tu ovšem se zajímavou dilatací, postrádáme totiž deskovou malbu 14. století. Zde jsou důležité malby nástěnné, v čele se známými torzálně zachovanými freskami z Albrechtic u Sušice či z Janovic nad Úhlavou. K nim stojí v jistém opozitu díla pozdní gotiky, ať již epitaf Půty Švihovského či nástěnné malby s renesančními prvky na hradě Švihov. Viktor Kubík je autorem kapitoly o knižní malbě, která má podle něho více vazeb k českému vnitrozemí než k sousednímu Bavorsku. Nejsem si jist, zda byl do katalogu vhodně zařazen tzv. Misál Zbyňka Zajíce z Hazmburka. Dílna Vavřince z Klatov, jak uvedeno, sídlila v hlavním městě; tento muž tedy nemá se zkoumaným regionem, kromě místa původu, nic společného, jak ostatně prozrazují další položky knižní malby.

Michaela Ottová zpracovala gotické sochařství. Zaujme tu jistá kvalitativní odstupňovanost dochovaných soch: jen průměrné madony krásného slohu na straně jedné a třeba náhro-

bek Půty Švihovského z Rýzmběrka či Oplakávání ze Žebráku na straně druhé. Publikaci ukončují dva exkurzy, které navazují na partii o sochařství, totiž téma Oplakávání Krista (P. Jindra) a bilance půlstoletého bádání o Mistrovi Oplakávání Krista ze Zvíkova (M. Ottová).

Na přehledu zachovaného památkového fondu tu lze velice dobře dokumentovat vývojovou dynamiku, mezi léty 1300–1400–1500 korespondující se vzestupem kvality uměleckých děl ve sledovaném prostoru. Skutečně, 15. století s přesahem do věku následujícího, velice plasticky odráží – měřeno prezentovanými artefakty všeho druhu – celkový vzestup regionu (sociální i umělecký), spojený zvláště se zmíněným rodem Švihovských z Rýzmběrka.

Vedle nesporné odborné úrovně, reprezentované předními specialisty řady umělecko-historických disciplín, musím upozornit na formální stránku zpracování publikace. Je výtečně graficky koncipována, s celou řadou zajímavých momentů, jako například rekonstrukce vybavení interiérů, případně začlenění detailů hradní architektury do ideálních pohledů rekonstruovaných opevněných sídel. Recenzovaná kolektivní monografie představuje významný příspěvek ke studiu středověkého gotického umění v Čechách. Současné naznačuje jednu ze směrnatných cest, kudy by se mělo budoucí bádání ubírat.

Jaroslav Čechura

Oswald BAUER

***Zeitungen vor der Zeitung. Die Fuggerzeitungen (1568–1605)
und das frühmoderne Nachrichtensystem***

Berlin, Akademie Verlag 2011, 436 s., ISBN 978-3-05-005158-1.

Publikace *Zeitungen vor der Zeitung* shrnuje výsledky rozsáhlého výzkumu, jemuž podrobil Oswald Bauer psané noviny shromážděné bratry Filipem Eduardem a Oktaviánem Sekundem Fuggerem. Vzhledem ke skutečnosti, že jde o jednu z nejznámějších sbírek novin ze 16. století, se musel autor vyrovnat s příspěvky mnoha předchůdců. Zhostil se tohoto úkolu se ctí a vytvořil nejen čtivou syntézu představující zpravodajský systém vlivné finančnícké rodiny, nýbrž přispěl do ní též několika důležitými tématy, jež dosud unikala badatelské pozornosti. Mezi ně náležely zvláště otázky po spolehlivosti zpráv, jejich významu pro objednavatele a šíření znalostí o aktuálním dění v raně novověké společnosti.

V úvodní části knihy popsal Oswald Bauer vývoj prvních novin. Na rozdíl od některých svých předchůdců¹ nepřisoudil klíčovou úlohu obchodníkům, nýbrž vyslancům, zvláště italským. Přesvědčivě doložil, že se novinové zpravodajství nejrychleji vyvíjelo v Benátkách a Římě. Již v polovině 16. století tu fungovala síť profesionálních novinářů, kteří byli ovšem také podstatně dříve než jiní zpravodajové omezováni cenzurou.

1 Margot LINDEMANN, *Nachrichtenübermittlung durch Kaufmannsbriege. Brief-„Zeitungen“ in der Korrespondenz Hildebrand Veckinchusens (1398–1428)*, München–New York 1978 a Theodor Gustav WERNER, *Das käufmännische Nachrichtenwesen im späten Mittelalter und in der frühen Neuzeit und sein Einfluß auf die Entstehung der handschriftlichen Zeitung*, Scripta Mercaturae 2, 1975, s. 3–51.